

2. Бюджетний кодекс України // Голос України. – 2001. – № 129.
3. Запольский С.В. Теория финансового права: Научные очерки. – М., 2010.
4. Про бюджетну систему України: Закон України (у ред. від 29 черв.1995 р.) // ВВР УРСР. – 1995. – № 26. – Ст. 195.
5. Про економічну самостійність Української РСР: Закон УРСР // ВВР УРСР. – 1990. – № 34. – Ст. 499.
6. Соколова Э.Д. Правовые основы финансовой системы России / Отв. ред. Е.Ю. Грачева. – М., 2006.
7. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення / Кол. авт.: Н.М. Пархоменко, В.Ф. Сіренко та ін. – К., 2003.
8. Лукашев О.А. Теоретичні проблеми системи фінансового права: Монограф. – Харків, 2010.
9. Уемов А.И. Системный подход и общая теория систем. – М., 1978.
10. Финансовое право России: Учеб. / Грачева Е.Ю., Куфакова Н.А., Пепеляев С.Г. – М., 2005.
11. Фінансове право України: Навч. посібник / Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, Н.Ю. Пришва та ін. – К., 2009.
12. Химичева Н.И. Финансовое право: Учеб. – 3-е изд. – М., 2003.
13. Цыпкин С.Д. Финансово-правовые институты, их роль в совершенствовании финансовой деятельности советского государства. – М., 1983.

Надійшла до редакції 06.09.2011

МИКИТИН В.І., здобувач
(НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України)

УДК-347.23

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Розкрито поняття майнових прав інтелектуальної власності. Подано класифікацію майнових прав інтелектуальної власності. Досліджено особливості виключних та невиключних майнових прав інтелектуальної власності.

Ключові слова: *інтелектуальна власність, майнові права інтелектуальної власності, виключні майнові права інтелектуальної власності, невиключні майнові права інтелектуальної власності.*

Раскрывается понятие имущественных прав интеллектуальной собственности. Представлена классификация имущественных прав интеллектуальной собственности. Исследуются особенности исключительных и неисключительных имущественных прав интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: *интеллектуальная собственность, имущественные права интеллектуальной собственности, исключительные имущественные права интеллектуальной собственности, неисключительные имущественные права интеллектуальной собственности.*

The concept of intellectual property rights is revealed. The classification of intellectual property rights is provided. The peculiarities of exclusive and non-exclusive property rights of intellectual property is researched.

Keywords: *intellectual property, intellectual property rights, exclusive intellectual property rights, non-exclusive intellectual property rights.*

Використання об'єктів права інтелектуальної власності як у господарській діяльності суб'єктів, так і у приватному житті громадян отримало широке застосування: використання різноманітних комп'ютерних програм, ігор, відеофільмів, аудіозаписів, фотографій, графічних та інших зображень, рекламних роликів.

Дуже часто, використовуючи подібні об'єкти, їх користувачі навіть не замислюються над тим, що в силу специфіки створення цих об'єктів у результаті праці інтелекту людини і виникнення у творця такого об'єкта права інтелектуальної власності використання таких об'єктів з порушенням цього права може обернутися для користувача судовими позовами, матеріальними втратами, а то й адміністративним чи кримінальним переслідуванням з боку правоохоронних органів. Уже сама назва таких об'єктів говорить про те, що вони створюються в результаті ро-

боти інтелекту. Відповідно, творцем такого об'єкта може бути тільки людина (автор, виконавець, винахідник тощо).

Саме автору об'єкта інтелектуальної власності з моменту створення належать права інтелектуальної власності на створений об'єкт (а в частині майнових прав інтелектуальної власності співвласником прав на об'єкт може бути замовник об'єкта або роботодавець автора).

Права інтелектуальної власності поділяються на особисті немайнові, які безпосередньо пов'язані з особистістю автора об'єкта і не можуть передаватися ніякій іншій особі за договором (їх передача іншій особі можлива тільки за законом), та на майнові, які можуть передаватися іншим особам тільки автором об'єкта або іншою особою-правовласником, у якого на законних підставах виникло це право в результаті замовлення створення об'єкта або в результаті придбання виключних майнових прав інтелектуальної власності на законних підставах.

До особистих немайнових прав інтелектуальної власності належать: право на визнання людини автором об'єкта інтелектуальної власності; право перешкоджати будь-якому посяганням на право інтелектуальної власності, яке може заподіяти шкоду честі чи репутації автора об'єкта; інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, які передбачені законом.

До майнових прав інтелектуальної власності належать: право на використання об'єкта інтелектуальної власності, виключне право дозволу на використання об'єкта інтелектуальної власності або заборони на його використання; інші майнові права інтелектуальної власності, передбачені законом.

Права інтелектуальної власності виникають у автора об'єкта або у набувача на підставах та в порядку, передбачених Цивільним кодексом України, законом або договором. Залежно від виду об'єкта права інтелектуальної власності, приписів законодавства, які регулюють правовий режим створення і використання такого об'єкта, право інтелектуальної власності може виникати або внаслідок створення такого об'єкта (наприклад, об'єкти авторського права), або в результаті здійснення автором об'єкта певних реєстраційних чи інших дій, а підтвердження наявності таких прав може вимагати отримання певного документа (наприклад, право виконавця виникає з моменту першого виконання твору, право на винахід засвідчується патентом).

Отже, за створенням кожного об'єкта права інтелектуальної власності (літературним твором, фільмом, відеороликом, аудіозаписом, комп'ютерною програмою, зображенням, фотографією, винаходом тощо) стоїть конкретний автор (творець) – фізична особа або колектив фізичних осіб, які в силу свого статусу творця об'єкта є власниками цілого комплексу особистих немайнових і майнових прав інтелектуальної власності на такий об'єкт, що повинні бути захищені і захищаються державою в законодавчому порядку.

Різноманітність думок щодо інтелектуальної власності умовно можна поділити на два основних напрями. Одні вчені заперечують спорідненість правових режимів регулювання відносин власності та інтелектуальної власності, підкреслюючи тим самим виключний характер останніх. Звідси висловлюється думка проти можливості застосування до інтелектуальної власності загальних норм права власності (Є. Суханов, І. Зенін, Л. Ануфрієва, В. Дозорцев). Інші науковці, навпаки, безпосередньо пов'язують право інтелектуальної власності з правом власності, розглядаючи інтелектуальну власність як особливий різновид власності (П. Розенберг, С. Бондаренко, Т. Шевелева, Л. Череднікова тощо).

Як вважає І. Зенін, принципова відмінність між моделлю «права власності» та правом інтелектуальної власності існує і в площині правомочності розпорядження. Для обґрунтування своєї позиції він наводить ситуацію з авторським або ліцензійним договором про передачу невиключних прав, де правоволодар (ліцензіар) сам не лишається права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також може видавати відповідні ліцензії на цей об'єкт іншим особам [5].

На думку Є.Ш. Гарєєва, майнові права – це суб'єктивні права учасників правовідносин, які пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, а також з тими матеріальними вимогами, які виникають з приводу розподілу цього майна і обміну. Науковець, говорячи про майнові права інтелектуальної власності, звертається до ЦК, який поділяє усі майнові права інтелектуальної власності на дві групи: виключні і невиключні [10, с. 265].

Автори чинного цивільного законодавства щодо регулювання майнових прав інтелектуальної власності зазначають таке: майнові права об'єкта права інтелектуальної власності – це суб'єктивні права учасників правовідносин на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах. Майнові права можуть виникати з дій

та інших юридичних фактів, передбачених цивільним законодавством, які пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, майновими правами [2; 3].

На думку О.А. Підпригори, до майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) об'єкта інтелектуальної власності належать: виключне право на використання твору; виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Основним майновим правом авторів винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій є право на винагороду [7, с. 593].

Нині в Україні відсутнє ґрунтовне науково-правове дослідження цивільно-правового регулювання майнових прав інтелектуальної власності, що, на нашу думку, є неприпустимим, адже Україна вибрала шлях формування демократичної, громадянської та правової держави.

Метою даної статті є встановити актуальні аспекти правового регулювання майнових прав інтелектуальної власності на основі вивчення теоретичних та цивільно-правових джерел.

Згідно зі ст. 424 ЦК майновими правами суб'єкта права інтелектуальної власності слід визнати ті суб'єктивні права, які породжують для даного суб'єкта певний майновий інтерес. У законодавстві про інтелектуальну власність майнові права творця та його правонаступників складають основне ядро серед усіх інших його прав. Майнові права надають творцю та його правонаступникам можливість одержати матеріальні блага, заради яких творець створює об'єкти інтелектуальної власності [8, с. 7].

ЦК поділяє усі майнові права інтелектуальної власності на дві групи: виключні і невиключні. До виключних належать право дозволяти використання об'єкта інтелектуальної власності і право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання. До невиключних майнових прав ЦК відносить право на використання об'єкта інтелектуальної власності та інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом [2].

Виключне право означає, що тільки суб'єкт цього права може дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності чи перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання [10, с. 265].

Як зазначає М.Ю. Потоцький, суб'єктивне право інтелектуальної власності – юридично визначена можливість особи задовольнити свої немайнові (особисті) та майнові потреби щодо об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються державою [8, с. 6]. Суб'єкт права інтелектуальної власності відповідно до Конституції України (ст. 41) має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності [1].

Право володіти результатом своєї інтелектуальної, творчої діяльності означає, що суб'єкт права інтелектуальної власності має право утримувати цей результат за собою, у своєму майні, безпосередньо здійснювати свій правовий вплив на цей результат. Інші особи, яким суб'єкт права інтелектуальної власності передав цей результат для тимчасового використання чи які на законній підставі придбали матеріальний суб'єкт – носій цього результату, здійснюють володіння від імені суб'єкта права інтелектуальної власності [11, с. 173].

Право на використання об'єкта права інтелектуальної власності означає, на думку М.Ю. Потоцького, вид активної форми здійснення суб'єктивного права інтелектуальної власності, що полягає у застосуванні матеріального носія об'єктів права інтелектуальної власності у виробництві, технологічних процесах, цивільному обігу тощо [8, с. 7].

Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності – це дії власника майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що полягають у визначенні фактичної та юридичної їх долі (майнових прав інтелектуальної власності) за допомогою передання виключних майнових прав інтелектуальної власності чи надання дозволу на використання об'єктів права інтелектуальної власності (ліцензія). Таким чином, суб'єкт права інтелектуальної власності має право розпоряджатися цим об'єктом (правом на нього) на свій розсуд. Це означає юридичну можливість визначати правову долю даного об'єкта: продавати, дарувати, обмінювати, здавати в оренду чи найм та вчиняти інші цивільно-правові правочини [8, с. 7].

Щодо договорів на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в сучасній цивілістичній науці склалося два підходи: деякі вчені (М.І. Вітрянський, В.В. Брамінський) вважають, що ці договори не становлять самостійну групу цивільно-правових договорів, а належать до вже існуючих груп; інші (Є.О. Суханов, В.В. Луць) – що

вони займають самостійне значення у структурі цивільно-правових договорів.

Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є двосторонніми (правами та обов'язками наділені обидві сторони договору: суб'єкт права інтелектуальної власності та особа, яка виявляє бажання використовувати об'єкти авторського чи патентного права), консенсуальними (договір вважається укладеним з моменту досягнення згоди за всіма істотними умовами), відплатними (обов'язку однієї сторони вчинити певні дії відповідає обов'язок іншої сторони) [13, с. 102].

Як зазначає Ю. Капіца, істотними умовами договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є: предмет (об'єкт права інтелектуальної власності, права щодо використання якого передаються за договором; конкретні права, що передаються; способи використання зазначеного об'єкта тощо), ціна (плата за використання об'єкта права інтелектуальної власності) та строк (період у часі, протягом якого діє договір). Крім того, за власним бажанням сторони можуть включити у договір і інші умови, без досягнення згоди за якими договір не буде вважатись укладеним [6, с. 11].

Сторонами договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є суб'єкт права інтелектуальної власності (ліцензіар, автор) та особа, яка виявила бажання використовувати об'єкт права інтелектуальної власності (ліцензіат, замовник). Сторонами даного договору можуть бути як фізичні особи, які досягли 14 років, так і юридичні особи (незалежно від форми власності та місцезнаходження). Форма договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності є письмовою. У разі недодержання письмової форми дані договори є нікчемними. Проте законом можуть встановлюватись випадки, в яких договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності можуть укладатися усно (ч. 2 ст. 1107 ЦК України) [2; 3].

Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності не підлягають обов'язковій державній реєстрації, хоча вона може бути здійснена на вимогу однієї із сторін у порядку, встановленому законом. Відсутність державної реєстрації не впливає на чинність прав, наданих ліцензією або іншим договором, та інших прав на відповідний об'єкт права інтелектуальної власності, зокрема на право звернення до суду за захистом своїх прав [13, с. 103].

Щодо майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок нормами ст. 466 ЦК України передбачено право особи, якій вони належать, достроково припинити чинність майнових прав на згадані об'єкти. Наслідком цього буде дострокове припинення терміну ліцензійного договору. На цей випадок нормами ч.2 ст.467 ЦК України законодавець передбачив таке: якщо у зв'язку з достроковим припиненням чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок завдано збитків особі, якій було надано дозвіл на використання цих об'єктів, такі збитки відшкодовуються особою, яка надала зазначений дозвіл, якщо інше не встановлено договором чи законом [2].

На думку Н.О. Саніахметової, виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єктів права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання, означає юридичну можливість здійснювати своє право власності у своєму інтересі [12, с. 350].

Чинні закони України про інтелектуальну власність надають суб'єкту цього права конкретний перелік правових дій, які має право здійснювати суб'єкт в порядку реалізації цього права [2-4].

Суб'єкт права інтелектуальної власності має право здійснювати передбачені законом превентивні дії, спрямовані на недопущення чи припинення неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності. Зокрема, суб'єкт цього права може вимагати припинення підготовчих дій до порушення права інтелектуальної власності, призупинення митних процедур. Він може брати участь в інспектуванні виробничих приміщень, складів, технологічних процесів і господарських операцій, пов'язаних з виготовленням контрафактних творів та інших промислових виробів, та вжитті інших заходів, спрямованих на недопущення порушення права інтелектуальної власності.

Майнові права суб'єктів права інтелектуальної власності можуть бути обмежені у випадках, передбачених законом. Зокрема, Закон України «Про авторське право і суміжні права» [2] визначає випадки так званого вільного використання творів науки, літератури і мистецтва. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [3] також містить норми, відповідно до яких використання винаходів чи корисних моделей без дозволу суб'єкта права на них не є порушенням суб'єктивних прав цього суб'єкта. Підтверджуючи це твердження, слід згадати про визначення, запропоноване М.Ю. Потоцьким, який зазначає, що обмеження реалізації

суб'єктивного права інтелектуальної власності – це визначені законом умови здійснення особою суб'єктивного права інтелектуальної власності задля узгодження інтересів особи (творця, власника прав) і суспільства, а також звуження суб'єктивного права інтелектуальної власності, які добровільно бере на себе особа з метою отримання прибутку [8, с. 7].

Слід зазначити, що майнові права суб'єктів права інтелектуальної власності є об'єктом цивільного обігу. Як зазначає О. Тверезенко, вони можуть бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи [9], а також предметом застави. Заставленими можуть бути майнові права інтелектуальної власності (наприклад, право на винагороду за створення та використання твору). Майнові права зазначених суб'єктів можуть бути об'єктом будь-яких цивільно-правових правочинів і, відповідно, відносин. Майнові права суб'єктів права інтелектуальної власності за своїм змістом нематеріальні, але вони є об'єктом цивільного обороту [10, с. 266].

Таким чином, проаналізувавши аспекти правового регулювання майнових прав інтелектуальної власності, можна дійти таких висновків:

1. Майновими правами суб'єкта права інтелектуальної власності слід визнати ті суб'єктивні права, які породжують для даного суб'єкта певний майновий інтерес. Майнові права об'єкта права інтелектуальної власності – це суб'єктивні права учасників правовідносин на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній, художній та інших сферах. Майнові права можуть виникати з дій та інших юридичних фактів, передбачених цивільним законодавством, які пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, майновими правами.

2. Цивільним кодексом України, а саме ст. 424 ЦК, задекларовані та перелічені майнові права інтелектуальної власності, до яких належать: право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Цивільне законодавство України передбачає певні умови настання винятків та обмежень у майнових правах інтелектуальної власності. Важливою умовою при цьому є те, щоб такі обмеження та винятки не створювали «істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав» (ст. 424 ЦК).

Як особливості майнових прав інтелектуальної власності законодавством України передбачене те, що вони можуть бути: а) вкладом до статутного капіталу юридичної особи; б) предметом договору застави та інших зобов'язань; в) використовуватися в інших цивільних відносинах.

3. Цивільне законодавство України наділяє власника майнових прав об'єкта інтелектуальної власності можливістю розпоряджатися даним правом. Відповідно до ст. 1107 ЦК це право власник може реалізувати на підставі низки передбачених для цих цивільних правовідносин договорів, а саме: а) ліцензії на використання об'єкта права інтелектуальної власності; б) ліцензійний договір; в) договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності; г) договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності; д) інший договір щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

При цьому викладене свідчить про необхідність узагальнення і глибокого аналізу нагромадженого теоретичного та практичного матеріалу, оцінки окремих тенденцій і подальшого обґрунтування на цій основі шляхів вирішення проблем, пов'язаних з дослідженням правового регулювання майнових прав інтелектуальної власності.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Офіц. вид. – К., 2007.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року // ВВР. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII // ВВР. – 1994. – № 13. – Ст. 64.
4. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII // ВВР. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
5. Гражданское право: В 4 т. / Под ред. Е.А. Суханова. – М., 2006. – Т. 2.
6. Капіца Ю., Ступак С. Авторське право та суміжні права в інформаційному суспільстві // Юридична Україна. – 2006. – № 8. – С. 8-13.
7. Право інтелектуальної власності: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. О.А. Підприго-

ри, О.Д. Святоцького. – К., 2002.

8. Потоцький М.Ю. Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні: загальнотеоретичне дослідження: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Х., 2009.

9. Тверезенко О. Майнові права інтелектуальної власності як внесок до статутного капіталу господарського товариства // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 6. – С. 50-59.

10. Харитонов С.О., Калітенко О.М., Зубар В.М. та ін. Цивільне і сімейне право України: Навч.-практ. посіб. / За ред. С.О. Харитонова, А.І. Дрішлюка. – Х., 2003.

11. Харченко Г.Г. Проблематика правової природи права інтелектуальної власності // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С. 172-178.

12. Харитонов С.О., Санахметова Н.О. Цивільне право України: Підруч. – К., 2003.

13. Яркіна Н. Правові проблеми захисту авторських і суміжних прав // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – № 4. – С. 99-107.

Надійшла до редакції 12.08.2011

ОСИПЕНКО О.О., асистент кафедри
(Луцький інститут розвитку людини
Університету «Україна»)

УДК 347.73 : 341.63

МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ

Стаття присвячена розкриттю сутності міжнародного комерційного арбітражу, який набуває все більшої популярності як орган з розгляду міжнародних комерційних спорів. У статті вказано недоліки державних судів та переваги міжнародних комерційних арбітражів; критерії розмежування міжнародних та внутрішньодержавних третейських судів, міжнародного комерційного арбітражу та міжнародного арбітражу.

Ключові слова: міжнародний комерційний арбітраж, третейський суд, міжнародний спір, іноземний елемент, арбітрабельні спори, неарбітрабельні спори, арбітражна угода, арбітражне застереження, арбітражний компроміс.

Данная статья посвящена раскрытию сущности международного коммерческого арбитража, который все больше приобретает популярность как орган рассмотрения международных коммерческих споров. В статье рассмотрены недостатки государственных судов и преимущества международных коммерческих арбитражей; критерии разграничения международных и внутрисударственных третейских судов, международного коммерческого арбитража и международного арбитража.

Ключевые слова: международный коммерческий арбитраж, третейский суд, международный спор, иностранный элемент, арбитрабельные споры, неарбитрабельные споры, арбитражное соглашение, арбитражное предостережение, арбитражный компромисс.

This article devoted to opening the essence of the international commercial arbitration, which gets more popularity as body on trial the international commercial disputes. The lacks of national courts and advantages of international commercial arbitrations; criteria of differentiation the international courts and domestic courts of arbitration, international commercial arbitration and international arbitration are exposed in the article.

Keywords: the international commercial arbitration, arbitration tribunal (court of arbitration), international dispute, arbitration disputes, unarbitration disputes, arbitration agreement, arbitration warning, arbitration compromise.

У часи стрімкого розвитку ринкових відносин і встановлення тісних міжнародних зв'язків між різними державами, їх фізичними та юридичними особами все більшого значення набувають установи, наділені повноваженнями вирішувати спори, що можуть виникнути в процесі здійснення таких відносин.

Проблема міжнародного комерційного арбітражу нині є надзвичайно актуальною та полягає в тому, що хоча міжнародний комерційний арбітраж є недержавним органом з вирішення міжнародних спорів, однак не менш дієвим, а в багатьох випадках – навіть більш компетентним, зручним та прийнятним для сторін. Так, передача спору, що виникає з міжнародних приватноправових відносин, на вирішення внутрішньому судовому органу певної держави має низку недоліків, зокрема: здійснення правосуддя мовою однієї зі сторін або такою, що невідома для обох

